

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ANUL I. 15 IANUARIE 1930. Nr. 2.

CUPRINSUL:

V. V. Tilea : Democrație; — A.^s Cotruș : Am coborât muntele; — N. Buta : Dictatură; — Șt. Bezdechi : Intre Clémenceau și Mussolini; — O. F. Popa : Spovedanie; — Dr. Victor Jinga : Idealul vremii noi; — Hariton Moldovan : Descentralizarea; — Olimpiu Boițoș : Ecouri parisiene dela ultimul congres al critice; — Cronica : Universitatea Daciei Superioare; — Suspın revizionist în haină istorică; G. Sofronie : Principiul naționalităților în dreptul internațional public; — Un fiasco unguresc la Paris; — Revista de filosofie; — Conferința dela Haga; — Congresul studentesc dela Craiova; — Germania nouă; — Alba-Iulia în umbra Trianonului.

Director :
V. V. TILEA.
Redactor responsabil :
N. BUTA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CLUJ
STRADA REGINA MARIA Nr. 36.

A B O N A M E N T U L :

<i>Pe un an</i>	<i>Lei 200—</i>
<i>Pentru bănci și autorități</i>	<i>Lei 500—</i>
<i>Pentru străinătate . . . ,</i>	<i>Lei 500—</i>

Coperta și decorurile interioare de: **VIRGIL FULICEA**

ARDEALUL TÂNĂR

REVISTĂ BILUNARĂ DE IDEOLOGIE DEMOCRATICA

ANUL I.

15 IANUARIE 1930

No. 2.

Democrație.

Șirul lung al idealurilor politice, pe care le-a creat evoluția umană, s'a oprit în veacul nostru la democrație. Filozofic vorbind, democrația este un *ideal*, deci o țintă pe care ne nizuim să o ajungem prin perfecționări zilnice. Ea închide în sine numeroase idealuri politice din trecut, adaptându-le cerințelor moderne.

Din idealul libertății ateniene a luat *libertatea individuală*. Din corectivul ei roman: *ordinea*, a acceptat convingerea, că o libertate lipsită de ordine și disciplină, nu valorează nimic. Creștinismul a început lupta în contra prejudiciilor de *diferențiere de rasă și clase sociale*; dar abia revoluția franceză a câștigat acest principiu fundamental pentru democrație.

Suveranitatea absolută a Statelor din vremea Renașterii merge azi spre o lentă contopire, într'o concepție mai largă: *o suveranitate continentală*. Problemele sociale și *ideologia socialistă* își exercită influența lor perpetuă asupra democrației și chiar asupra dictaturei fasciste. *Sentimentul naționalist* a corectat în unele părți ale Europei principiul democrației conform enunțării lui *Havlicek*: „libertatea politică fără independență națională este tot atât de puțin valoroasă, ca și independența națională fără libertate politică“.

Democrația admitea în trecut o organizație mai centralistă, azi recere însă pentru mai buna administrare o largă descentralizare, bazată pe împărțirea muncii, a controlului și a răspunderii, pentru a facilita participarea fiecărui cetățean la conducerea Statului.

Experiența politică seculară a Statelor apusene ne dovedește

că azi sistemul cel mai bun, cel mai perfecționabil pentru administrarea unei țări este democrația.

Ea este libera asociație a unor persoane și grupări interdependente și egale în drepturi și îndatoriri, pentru conducerea Statului. „Democrația este bazată pe muncă, pe munca de detaliu”, cum spune *Masaryk*, și desvoltă inițiativa personală și răspunderea individuală.

Păstrându-și bazele ideologice, definiția democrației, dar mai ales aplicarea ei, variază după țări, după împrejurările istorice, culturale, de civilizație și situația geografică a diferitelor popoare; pentru că un ideal politic nu poate rămânea ceva abstract, politica nefiind teorie rigidă, ci viață vie, care pulsează și supune principiile și idealurile politice unei neîncetate evoluții.

Intr'o țară tânără, ca a noastră, cu o națiune decurând eliberată de sub feudalism, democrația nu poate să fie decât într'un stadiu incipient și departe de perfecțiunea, relativă, din alte țări. Dar aceasta nu poate însemna să nu evoluăm și noi pe calea normală, parcursă de toate Statele, ci să sărim direct la un sistem mai avansat, ale cărui elemente de existență lipsesc cu totul, sau în cea mai mare parte, la noi. Mai ales că alte sisteme de guvernare se află numai în faza experimentării și sunt și mai puțin perfecționate decât democrația.

Orice sistem nou de guvernare ar elabora evoluția omenească, el nu se va putea lipsi de unele norme democratice, de împărțirea inițiativei și a răspunderii asupra mai multor persoane. O dovedește asta fascismul, dictatura cu structura democratizată, și chiar sovietismul. Nici Ducele, nici Lenin sau Stalin nu au deplină mână liberă, ci trebuie să se consulte cu marele consiliu fascist, sau consiliul sovietic, acționând conform rezultantei părerilor exprimate și mai ales argumentate de prietenii lor.

Desigur democrația își are defectele sale; ca orice organism, sau mecanism. Consultări și consfătuiri interminabile pot periclita existența organismului; dar oricărui mecanism, i se pot aduce ameliorările necesare.

Democrația noastră tânără suferă de două defecte mai însemnate. Unul privește materialul component, oamenii, al doilea organizarea mecanismului.

Primul are de luptat în contra egocentrismului snob, al oame-

nilor, tineri sau bătrâni, cari cred că o pregătire oarecare îi îndreptățește să pretindă că sunt în toate materiile atotștiutori și mai capabili chiar, decât cei dela posturile de răspundere.

Ei uită că ar putea învăța mai mult bun simț și sentiment de relativitate dela înaintașii lor, țărani, dacă nu dela popoarele mai civilizate.

Defectul de organizare se evidențiază în încetineala ritmului democrației noastre. Problemele morale și materiale, cărora trebuie să le facă față Statele după războiul mondial, recer o pulsare mai vie, mai expeditivă a mecanismului administrativ. Deaceea democrația noastră va trebui să reformeze birocratismul leneș și împiedcător, dacă nu vrea să rămână în urma evenimentelor și a evoluției. Trebuie să-și construiască un sistem de acționare și manifestare mai rapidă, fie chiar și prin delegarea unor puteri și răspunderi mai mari conducătorilor, decât se obișnuiește în sistemele democratice apusene.

Democrația în Ardeal nu este o simplă fațadă, acceptând o definiție frumos stilizată, nu este o haină cumpărată gata. Ea este vie, trăiește și se bazează pe un adânc sentiment democratic, încercat în atâtea lupte seculare. Poporul nostru *simte* însemnătatea cuvântului democrație, pentru că el cunoaște interdependența claselor noastre sociale și știe din experiența trecutului că numai solidaritatea claselor, bazată pe împărțirea muncii și a răspunderii a putut ridica neamul nostru la treapta culturală și de libertate, la care se află azi.

Relațiunile de frățietate între domni și țărani, sprijinul reciproc dat cu generozitate în viața grea și în luptele politice au creat acea realitate vie: democrația în Ardeal.

Pentru democrații ardeleni se potrivește constatarea lui Masaryk: „democrația nu este un lucru natural, ea se elaborează prin efort și suferință“.

Desgropând din colțuri uitate rădăcinile democrației noastre, ne vom nizuși să arătăm calea de urmat în viitor, sentimentul ce trebuie să stăpânească și acțiunile care trebuie împlinite pentru cât mai larga desvoltare și cimentare a democrației existente.

V. V. Tilea.

Am coborât muntele...

am coborât muntele
pe cal fără frâu,
cu foame aspră de șes și de râu...

am coborât muntele
cu toată puterea de piatră a stâncilor,
cu iuțea de tigru
a pârâului ce saltă și, rece,

trece
vijelios înaintea
în marea amiază fierbinte...

de-acolo aduc eu răbdarea
stej rului subt fulgere
și-a piscului bătut de vecinice ploii...

de-acolo aduc
fulgerătoare porniri de haiduc
și nepăsarea fără de margini a bradului
pe piept de prăpastie...
și-al vântului imens, nevăzut neastâmpăr
ce nu se satură s'alerge, să bată
nici-odată...

voiu supune șesu', Mureșul, Dunărea,
și le-oi silii, precum voi vrea,
să trăiască după voia mea...

am coborât muntele
pe cal fără frâu
cu foame năpraznică de șes și de râu...

A. COTRUȘ.

Dictatură ?

Procesul de rodnică ascensiune democratică a României este tulburat din când în când de arătări sinistre. În perioada în care acest prețios fruct al evoluției noastre istorice se găsește angajat într-o aprigă luptă învăluitoare cu duhurile spurcate ale tuturor miopiilor politice și într-o epică încăierare cu tristețea împrejurărilor noastre economice, strigoii trecutului apropiat reapar mai d. sperați și mai fatidici decât oricând. Inșăcați de gât, de atâtea ori, în flagrant delict anticonstituțional, striviți literalmente de voința atotcutropitoare a multimilor românești, aceste lihnite fantome ale trecutului dureros par a nu se potoli cu una cu două. Trupurile lor desf. gurate, răstignite în repetate încăleștări electorale, mai scot, din răstimp în răstimp, câte-un suspin vag răspândind în public, de odată cu duhoarea descompunerii care le-a încins, misterioase sunuri dictatoriale. Nu mai departe decât de sfintele sărbători aceste lăpădături ale vieții noastre publice, — simple hoituri legendare aruncate în șanțul disprețului unanim al cetățenilor — își frecău mâinile călduros, se congratulau reciproc pentru grandoarea fanariotă a unei „lovituri“ care urma să aibă loc, pentru măiastra surpriză constituțională urzită în zmărcuri'e cele mai puturoase ale politicianismului ocult. Am putut surprinde, la colțuri de viață publică, priviri cari se încrucișau semnificativ, gesturi animate de perfida speranță în scaderța apropiată a democrației, tainice convorbiri criminale. Se dădea chiar ca s'gură o „iminentă schimbare de regim“, iar șoaptele discrete a'e unei „reveniri la putere“ stăruiau cu încăpăținarea ce li s'a decretat, de sigur, în atmosfera îmbăcsită a unor conciajule de gașcă. Am trăit, cu un cuvânt, câteva clipe în cari nădejdea imbecilă a dictaturii înfloria, naiv și ridicol, pe buzele învinețite a'e unor amărăți răzleți.

Nu cunoaștem precis nici proporțiile primejdiei ce ne păștea, nici gradul de îndrăzneală al autorilor morali. O sfântă cruce a tinerei noastre democrații a fost suficientă — pe cât se pare — ca toate aceste duhuri necurate, răscolite exclusiv de morbidul ne-

astâmpăr al unor degenerați, să dispară în pământ, să fie dezarmate fără o cetanie mai lungă, fără maslu și fără molitve. Reținem însă faptul golaș, amenințarea brută. Incestăm în paginile revistei noastre instinctele satrapice ale unor hăsnari ai ideei naționale, fatale pentru fiecare popor și pentru fiecare epocă.

Firește, nu ne-am emoționat prea mult. Nu ne-am gârbovit cătuși de puțin sub povara presimțirilor sinistre, deoarece, conștii de vitalitatea democratică a rasei, noi nu putem întâmpina astfel de puerile încercări de-a împinge valurile istoriei înapoi decât cu creștinescul zâmbet compătimitor pe care ni-l trezește, cri de căteori ne gândim la ea, faimoasa republică a conului Leonida din Ploești... Știam apoi, că aceiași rebejiți amatori de ifose dictatorială, cari se pregăteau să ne ferească, de anul nou, cu o banală contrafacere a gesturilor mussoliniene, mai gustară, nu de mult, din deliciile umilirei până la sânge.

Am rămas deci perfect liniștiți.

Totuș, dacă suspectul clocot de patimi al câtorva izolați năbădăioși n'au izbutit să ne accelereze pulsul, nici să ne împrejmuie tâmplele cu grija zilei de mâine, periodicitatea simptomatică a acestor zvârcoliri neputincioase sunt vrednice de un răspuns răspicat.

Il vom da în cele ce urmează.

Dictatura — precum se știe — este un fenomen politic destul de frecvent în istorie. Necesitatea ei a fost recunoscută și codificată, dacă nu mă înșel, de înșiși dascălii politici ai întregii omeniri, de către Romani. Străluciții noștri înaintași au admis că în desfășurarea vieții unui popor se pot ivi momente de criză, de dureoasă uitare de sine, în cari energia de fier a unei individualități excepționale poate îndeplini o misiune providențială.

Cred că nu mă înșel însă când afirm, că astfel de momente de criză se pot rezuma la două: a) o reală primejdie externă, care nu poate fi conjurată decât prin voluntara amuțire a tuturor patimilor în interior; b) o puternică zguduire internă în urma sau în învâlmășagul căreia mulțimile, anarchizate de năvala revoluționară a unor instincte anti-sociale, și-ar face de cap. Firește, în astfel de critice împrejurări, când întregul este în primejdie, apariția luminoasă a unui temperament eminentemente volițional, dotat în acelaș timp cu viziunea clară a necesităților momentului dat nu

poate fi decât profund salutară. În oricare altă situație însă gustul pentru dictatură, fie chiar acela al unor incorijibili pensionari romantici ai vieții politice, constituie o crimă, un laș și odios atentat la ceea ce un popor are mai sacru: dreptul de a-și croi singur destinul și posibilitățile de progres.

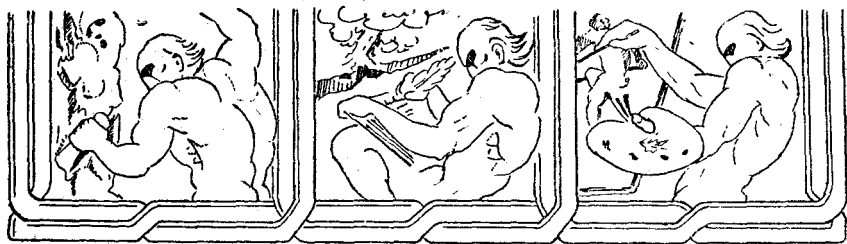

Se găsește neamul nostru, în clipa de față, într'unul din aceste momente de criză reală? O astfel de afirmație ar constitui cel puțin o absurditate. La hotare e linște. Nu ne găsim în războiu nici cu apostolii raiului bolșevic de dincolo de Nistru, nici cu maniacii cultivatori de zarzavaturi ai regelui Boris și nici chiar cu temperamentele de paprică ale în veci neconsolaților r.vizionști magh'ari. Și chiar dacă destinul ne-ar rezerva, pentru viitor, o astfel de încercare, încărcarea unui singur individ cu toate responsabilitățile în fața posterității nu poate, nu trebuie să aibă loc decât atunci când supremul factor constituțional a epuizat, fără folosul dorit, toate celelalte soluții raționale.

Au părăsit, înfărșit, mulțimile românești, în pragul anului nou, tradiția înțelepciunii lor politice proverbiale? Au secretat aceste mulțimi cumpătate o primejdioasă drojdie socială, care să cutureere străzile cu excesele bestialității în protap? S'au înălțat, undeva, oriunde în această țară, barcadele unei primejdioase revolte? Nimic d'n toate acestea. Noi constatăm tocmai contrarul. Sugestiile moscovite din toamna anului 1918 le-au lăsat reci, căci ele s'au izbit neputincios de bastionul unei incomparabile mândri de rasă. Toate provocările anti-românești și anti-istorice ale regimurilor de dictatură deghizată, cări au tulburat evoluția noastră normală de atunci încoace, au fost suportate, de aceleași mulțimi bagatelizate, cu o profundă scârbă — e drept, — dar cu cea mai nobilă, cea mai civilizată demnitate. Toate legendele lichide, toate ambițiile caricaturizate ale ultimului deceniu se plimbă doar și azi, în clipa de beție a triumfului acestor mulțimi, nestingherite de nimeni, ba — ce e și mai mult — li se îngăduie toată libertatea și tot libertinajul apetiturilor neroade. Acestea sunt fapte'e.

Cum s'ar putea justifica deci „o lovitură de stat“? Nici cum. Iată de ce, noi sfătuim pe toți dezechilibrării momentului să-și rumege în tihnă amintirile recente și să-și aștepte, cu candela aprinsă, obștescul sfârșit.

N. Buta.

Intre Clémenceau și Mussolini.

Dacă în toate domeniile vieții s'au făcut atât de remarcabile progrese, în politică, în schimb, am rămas tot la sistemul diligenței cu cai. La categoriile de guvernăminte clasificate de Aristotel, veacurile următoare n'au reușit să adauge decât democrația, care-și exercită drepturile ei prin reprezentanți aleși în felul în care știm. Imaginația omenească a fost — cum vedem — tare săracă, atunci când era vorba să creieze forme nouă de cărmuit popoarele. E nevoie să mai adăogăm că și această democrație, în actuala ei formă, prin felul cum își alege reprezentanții care-i girează interesele, e atât de imperfectă că nu satisface nici pe departe dorința de dreptate și de bună gospodărie a maselor? Căci — în definitiv — nu trebuie să ne facem iluzii. Dacă în țările de veche cultură și tradiție, cum e Anglia, regimul democratic funcționează într'un chip aproximativ mai satisfăcător; e că a fost creat acolo corespunzând unor necesități adânc simțite. Evident însă, că în țările mai puțin evaluate, unde democrația a fost introdusă, dacă vreți *octroiată*, acest fel de guvernământ va funcționa mai puțin bine, riscând de multe ori să ajungă o caricatură dureroasă. Iată de ce și multele critici ce i-s'au adus, au fost în bună parte îndreptățite. S'a zis — și cu aparență de mare dreptate — că democrația actuală e, în cele mai dese cazuri, o confrerie oarecum francmasonică, a câtorva mii de inși, cari, speculând naivitatea sau inerția maselor, face foarte bine trebușoarele și interesele personale ale membrilor ei. Scopul nemărturisit al acestor confrerii cu emblema: libertate, egalitate etc., nu e decât o meschină dorință de procopseală personală, de parvenire ușoară. Politica, astfel considerată, e industria

cea mai rentabilă a câtorva mii de bugetivori, cari își apropie o mare parte din contribuțiile (impozitele) cetățenilor pentru a-și satisface nevoile și plăcerile personale. Controlul maselor e iluzoriu. Cărmuitorii democrați de felul acesta, fixează, după placul lor, contribuțiile cetățenilor așaziși liberi și le pot vota, fără multă bătae de cap, pentrucă s'a găsit de mult mijlocul, ca din corpul de reprezentanți care trebuia să reprezinte cu adevărat interesele celor reprezentați, să se facă o ascultătoare turmă de executanți umili și disciplinați ai voințelor unei mici mafii de corifei. S'a zis că actualii guvernanți democrațici au luat locul acelor seniori feudali care ațineau drumul călătorilor, negustorilor și cereau punga sau viața celor ce le cădeau în mână, sau impuneau în chip arbitrar, fără ca în schimb să se oblige la nimic, dări pe spinarea supușilor care de voe sau de nevoie se dăduseră sub protecția lor.

Amarnică critică, cum vedem.

Atunci ce-i de făcut? Să cădem în brațele dictaturii care ne face perfid cu ochiul și ne făgăduște marea cu sarea?

Ascultați, Vă rog, cum vorbește ¹⁾ *Ducele Mussolini* de binefacerile dictaturii: „Puterea centrală, fermă și virtuoasă s'a arătat că e forma de guvernământ cea mai bună pe care a experimentat-o omenirea. Un guvernământ trebuie să fie statornic, drept și capabil, iar gradul său de reușită poate fi judecat după statornicia, dreptatea și capacitatea lui.

Afirm că o putere centrală, fermă și virtuoasă poate să asigure mai bine aceste trei avantagii. Și zic virtuoasă, pentrucă existența unui conducător înzestrat cu mare putere, dar lipsit de virtute, va sfârși într'o tiranie nedreaptă. Conducătorul trebuie să fie drept, să arate față de toți aceeași imparțială simpatie și să lucreze totdeauna pentru binele comun . . . Ori unde există o putere centrală (dictatură), ea își justifică existența ei prin un progres și succese mulțumitoare . . . Gestiunea unui guvernământ seamănă mult cu direcția unei mari întreprinderi. Datoria conducătorului e să dirijeze întreprinderea în așa fel ca să dea maximum de randament, cu minimum de cheltuială, pentru cel impus . . . Noi putem să asigurăm poporului fericirea și buna stare la care are dreptul. Dar ca să izbutim, trebuie să avem conducerea, să nu ne turbure în munca noastră diferiți nerozi care-și închipue că pot lucra mai bine ca noi, cari noi știm că și în alte împrejurări s'au arătat in-

¹⁾ În articolul „De ce avem nevoie de dictatură?“, publicat în „Tribuna liberă“ din Atena, în 7 Dec. 1929.

capabili". Ducele continuă, arătând că sistemul reprezentativ constituie o minciună, o pierdere lamentabilă de timp și de bani, cu atât mai insuportabilă pentru o țară săracă cum e Italia. Țările bogate, spune tot el, își mai pot permite luxul acestei democrații, pentru că ele au de unde pierde . . .

Iată cuvintele Sirenei care ne pândeste. Vă convin? Mie nu. Ori cât de rea ar fi această democrație, chiar cum o avem azi, o prefer raiului mussolinian, în care numai dreptatea nu poate locui, și încă mai puțin libertatea, idol scump, marfă de lux — dar la care noi ținem mai mult decât la pâine. Căci Ducei, din toată construcția lui teoretică i-a scăpat tocmai latura morală a chestiunii. E de altfel caracteristic pentru mentalitatea lui că aseamănă conducerea Statului cu conducerea unei întreprinderi comerciale. Ah, nu! Sunt oameni, care preferă o sărăcie în libertate, decât o bunăstare în sclavie. Vă aduceți aminte de fabula câinelui slobod și a celui legat în lanț. Dictatura nu e o marfă pentru țara românească. Pentru Turcia, pe care o laudă atâta Mussolini, da! Pentru Italia, da! Pentru modesta noastră țară însă, nu! E costisitoare libertatea, pentru că democrația e cel mai costisitor fel de guvernământ (Așa e! Nu fac un paradox!). Dar ori cât ar costa libertatea, nu e prea scump plătită. Democrația de azi are multe și enorme cusururi, dar e mai bună decât o tiranie, chiar dacă în această tiranie am mânca de două ori mai mult și am avea toate din belșug. Democrația e susceptibilă de multe îmbunătățiri. Ea n'a ajuns să dea toate roadele ei. Dacă ea degenerează atât de des, pricina e că — vorba lui Aristotel, după care se ia și Clémenceau — se confundă lesne cu demagogia. „Democrația, să ne înțelegem — spunea bătrânul Tigru¹⁾. — nu e deloc demagogie. Sau mai bine zis, demagogia e cel mai cumplit dușman al democrației. Democrația înseamnă un guvernământ în care poporul guvernează prin aleșii lui și problema ei de căpetenie e să găsească cel mai nimerit mod de a crea *clase populare alese*. Dar, atenție! Nimeni nu trebuie să confunde *clasa aleasă* cu ceea ce numim de obicei, aristocrație: Aristocrația înseamnă o clică de privilegiați, care constituie mai de grabă o cauză de cădere, de moarte. „Elita“ se primenește, se schimbă, trăește într'o continuă transformare, aducând mereu la suprafață din străfundurile seculare ale maselor populare vitalitatea rasei. Democrația nu e un cuvânt gol . . . Care e cea mai

¹⁾ V. nrul din ziarul citat mai sus.

frumoasă operă literară ? Iliada ? Odiseia ? Tartuffe ? Regele Lear ? Divina Comoedia ? Nu ! E limba fiecărui popor. Și limba n'a fost făurită de cineva anume, ci e opera întregului popor și tocmai această energie, transpusă în planul politic, se numește democrație“.

Cetățeanul de azi are de ales între calea arătată de Mussolini și cea indicată de Clémenceau. Adaog numai că tirani drepti au fost puțini de tot în istorie, iar urmașii lor au fost totdeauna o nenorocire pe capul țării ce a avut să-i suporte. Pe câtă vreme în democrație, cu toate relele ei, înveți să cucerești ceea ce ți-se cuvine. Și e mai bine așa. Căci e nevrednic darul pe care n'ai știut să-l cucerești singur.

Șt. Bezdechi.

Spovedanie.

Cântasem bine în seara aceea, la sfârșit publicul m'a aplaudat îndelungat. Eu mulțumeam. Ca totdeauna mi-am plecat puțin capul, am închis ochii și am dus mâna dreaptă la piept. Când m'am ridicat am lăsat privirile să revină ca dintr'o călătorie îndepărtată, în țări cu umbră. Efectul a fost sigur, aplauzele s'au întezit. Am surâs și apoi m'am uitat nehotărât, afectând oboseală. Fiecare mișcare producea acelaș efect, trecând ca un curent prin sala întreagă. De abia am putut fugi dela rampă. Pe scenă, cerul și pământul, se desfăceau în elementele din cari erau compuse. Din grotă Venerei mai rămăsese cartonul, iar depe crucile dela răspântii, se desfăceau foițele.

Cântasem bine și totuș eram adânc nemulțumit. Basmul celor două împărății, făcea să văd că nu sunt întreg. Ochii mei negri, genele lungi, buzele groase, pieptul umflat cu mândrie înainte, căutau și exprimau mai bine pe dracul decât pe D-zeu. Pe scenă eram un animal mândru, mergând spre altar, încununat de jertfă. Cântam iubirea sub toate formele, afară de iubirea către D-zeu. Pe el nu-l descoperisem în mine și-l căutam în zadar în afară. Câte încercări n'am făcut! Am stat ceasuri lungi în genunchi, torturându-mă. Îl căutam noaptea între stele și rotoagoalele de tămâie a căii robilor. Incercam să-i cuprind cu brațele ființa nevăzută, ... dar cântarea mea rămânea streină. Trebuia să-l caut. Și am plecat.

Așa am revăzut într'o zi satul copilăriei mele, dintre munții zimțuiți și m'am bucurat că regăsesc așezările dela noi, așa cum le știam. Drumul galben, nepietruit, ascunzându-și umezeala între șirul de arini, care-l întovărășa până la munte, mă aștepta ca mai

de mult, iar casele și oamenii, se împietriseră ca în poveștile de fiecare seară ale tatii. M'am bucurat că găsesc sănătos pe părintele Pintilie, dedicat cu totul altoitului de pomi și de suflete, și m'am bucurat și mai tare că regăsesc pe Rica.

— În sfârșit, mi-am zis eu, aci nu se poate să nu găsesc ceea ce caut. Voi trăi ca un pustnic, iar ceea ce voiu dobândi, voiu da la urmă celor mulți, cari nu mai au timp să caute azi.

Așa mi-am început vara în satul dintre munți.

Dimineața ieșeam înaintea soarelui și încercam să-l văd ridicându-se deasupra dealurilor, în guri de poieni, sau abătându-se după schiile norilor. Depe înălțimi mă uitam la cer, până simțiam că privirea mea răsbate dincolo, răscolind vârtej împrejur. Atunci închideam ochii și ascultând cum vorbesc păraiele cu brazii, încercam să mă liniștesc, de liniștea lor.

Seara împărțeam părintelui impresiile, îi spuneam nedumeririle și duhovnicul meu din copilărie încerca să vadă tot mai adânc în mine.

— Miule, tu ești cântăreț mare și cântarea ta e bună, dar eu învăț turma mea de zeci de ani și uite, când sunt numai cu mine, mă cutremur că încă nu-L cunosc. Încă nu, Miule și poate va mai trece vreme. Și eu sunt preotul Lui.

— Și eu vreau să fiu...

— Tu, tu ești preotul tuturor. Noi trebuie să fim numai ai lui, cu întreg gândul și toată carnea noastră și totuș nu putem.

— Problema e deci mai serioasă decât credeam eu. Cum e D-zeu, spuneți-mi cum e D-zeu? Vreau să-L cânt, el singur merită și trebuie să-l cunosc.

Nimeni însă nu-mi răspundea și fără să întreb, toate îmi răspundeau altceva.

— Rica te iubește, da, da. N'ai văzut? Te iubește de mult, din copilărie. Desigur era mai mică, dar nu îți aduci aminte cum te urma pretutindeni? N'ai văzut cum e, când te apropii de ea? Privește pe fereastră: o vezi? O vezi în grădină? În cărți, în stele, în cântec, în tine?... E tot ea. Tu cauți pe D-zeu? Rica te iubește și nici ție nu-ți este indiferentă. Ai observat de mult...

Și din ce întrebam mai puternic, de aceea mi se răspundea mai stăruitor.

Mergeam la biserică. Era o prietenă veche a mea, biserica

cu fire verzi de grâu în prag și cu cununi coapte în prapori. Li cunoșteam icoanele cu flori de mac și sânziene, cu mere mălăiețe și turtă de grâu nou.

Rugăciunile aduceau mereu icoane vii. Treceau prin naie călătorii pe ape, vremuri cu pace, câmpuri cu roade. Pe ferestrele strâmte venea lumină lină și se revărsa peste sfinți și oameni, cu fețele supte. Pe hainele părintelui erau spice de grâu și ciorchini de struguri.

Eu cântam. De sus, din chenarele afumate, cu degetele încremenite, sfinții dădeau semnalul tăcerii. Aveam senzații noi. Muzica e cu totul liberă numai în biserici.

Părintele Pintilie își urma rânduiala.

De o vreme se observa la el o oarecare schimbare. Pe frunte îi puteai vedea încrețiturile stilizate ale sfântului Neculae, cădelnița o purta ca pe un dar, înaintea unei ființe pe care o simțești tot mai aproape.

Biserica mică din satul cu muntele zimțuiți era lumină și dangăt de clopot. Cu sufletul ars de dorință așteptam descoperirea cea mare. Atunci însă șoapta iar revenia.

— Tu vrei pe D-zeu, dar tu ești dracul. Gândeștete la trecutul tău. Îți aduci aminte? Vezi și Rica plânge pentru păcatele tale, dar ea te iubește.

Și minunea se îndepărta mereu, înzadar încercam să o prind.

Într-o seară cu lumină puțină, în care apusul soarelui înroșea cerul cu must de cireașă, mergeam acasă trist și abătut. Părintele Pintilie mi-a spus:

— Miule, tu ești cântăreț. Eu sunt preotul Lui și eu mă apropiu de El.

— Eu mă apropiu? Ce a voit să spună? Ce schimbări se făceau în părintele Pintilie? În exterior nu se vedea decât o slăbire extremă. —

Nu știu nici acum, îmi aduc numai aminte că într-o seară cineva mi-a bătut la ușă. Era Rica, cu fața împietrită, cu ochi sticloși, fără de lacrimi.

N'a putut rosti nici un cuvânt. Părintele Pintilie, duhovnicul meu, înebunise. În chilia de lângă altar am văzut urmele caznei lui zilnice. Genunchii îi erau zdrobiți, iar carnea de pe el vântăi. Părintele căutase pe D-zeu omorând trupul.

Aceasta e calea? Nu știu, nu mai vreau să știu nimic. Mi-e frică. Am fugit, am venit înapoi. Sunt oare eu nevinovat de toată întâmplarea?

...El stă fix, pe un scaun, uitându-se fără de țintă. Câteodată, rar, încearcă să prindă cu degetele moi razele soarelui de iarnă. Fruntea îi e rece și fața acoperită de barbă. Il îngrijește Rica. Cu ochii împaienjeniți încerc să văd — oare deasupra lor veghează D-zeu?

Trebue să fie aproape.

O. F. Popa.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Idealul vremii noi.

Înainte de război idealul național al unirii domina patrimoniul spiritual al tinerimei române de pretutindeni. Cântecurile de slăvire ale unirii și poeziile patriotice conturau în ritm duios și accente viguroase perspectiva acelei viziuni de farmec și mărire a unei Români mari și puternice.

Istoria făptuirilor românești, posibilitățile zilei de mâine și de mai târziu ale națiunii, latinitatea rasei, clădeau cu vremea în mintea și inima Românului acel tezaur de gândire și de simțire al conștiinței naționale, cu obiectiv apropiat, — unirea.

Avea națiunea, toată națiunea, un ideal precis, simplu și mare: Pentru el se ridicau și oamenii și arme.

Cu truda patrioților luminați, cu jertfe mari de oameni și averi, idealul s'a împlinit.

Perspectiva vremii va înfățișa în proporțiile-i adevărate — abia numai celor ce ne vor urma —, măreția făptuirii de acum unsprezece ani.

Împlinirea idealului însă ne-a golit sufletele.

Îmensei uzine care se întinde dela Hotin până la Giurgiu, dela Cetatea-Albă la Oradea, îi lipsește combustibilul cel bun. Cu lemne și tizic abia găfâe. Ceea-ce simțim oriunde și oricând nu este criza economică cu toate fețele ei, nici criza morală sau religioasă, ci lipsa unui ideal simplu, generos și general.

Generația vârstnică de azi și cele ce ne-au precedat au cultivat și realizat idealul unirii.

Noi, cei tineri, ce punem azi în loc ?

Aceasta este marea întrebare ! Căci fără un ideal o națiune nu poate trăi, nu trebuie să trăiască.

De zece ani pâcla băgării ne sugrumă.

Ici și colo, la răstimpuri, licăriri mărunte despică întunerecul.

Sunt semne cari prevestesc, că marea întrebare va avea, nu peste mult, răspunsul ce i-se cuvine.

Să încercăm totuși o formulare a noului ideal.

În mod firesc dela național se trece la social.
Naționalul rămâne, socialul numai i-se adaugă.
Idealul nostru trebuie să fie un ideal social.
Care anume? Căci sunt multe.

Alcătuirea țării și treapta de propășire la care ne aflăm ni-l arată. Am spus că idealul la care ne referim trebuie să fie general, în orice caz majoritar. Idealul vizează țărâmurile unde e ceva, unde e mult de făcut și pentru mulți. Câmpul său de activitate nu poate fi la noi decât satul. Idealul zilei de astăzi este deci un ideal social rural.

Expresiunea politică a acestui ideal este național-țărănișmul; el însușează acel complex de probleme cari privesc satul și pe locuitorii lui. Național-țărănișmul este ideea, dala pusă în mâna intelectualului pentru a ciopli chipul frumos al țaranului de mâine. Această nouă viziune are și farmecul și dimensiunile proprii unui ideal. Vrește poate mai puțin decât idealul național al unirii, are însă atâtea înfățișări încât se poate menține multă vreme viu și actual.

Național-țărănișmul nu este de astăzi, dar situarea lui în scara frământărilor naționale nu s'a făcut încă. El a fost numai așezat în ierarhia doctrinelor politice, fără a se trage concluzia, că având prin actualitatea, dimensiunea și profunzimea lui o situație dominantă asupra celorlalte, se situează în rangul de ideal general național.

Național-țărănișmul deci covârșește în țara noastră prin importanță și rang pe celelalte idealuri social-politice minore.

Instrumentele de realizare pot fi partidele țărănești în general, adecă și mai multe, nu numai unul, cuprinzând fiecare ce vrea și ce poate sau chiar totul.

Astăzi, instrumentul de realizare a acestui ideal este partidul național-țărănesc.

Realizarea idealului presupune convergența a trei elemente: ideea, intelectualul și țaranul.

Ideea țărăniștă luminează viu căile de progres ale țărilor agrare. Sprijinită pe adevărul etern al legilor pământului, izvorâtă din înfrățirea omului cu glia pe care o frământă, îmbinând năzuința pentru o democrație reală cu apărarea bunurilor spirituale câștigate în trecut, ideea țărănișmului național înfățișează acel patrimoniu de gândire sortit a face lung și rodnic popas în istoria unui popor.

Propagatorii și animatorii acestui ideal sunt intelectualii.

Prin intelectuali înțeleg aci pe toți cei capabili a discerne o situațiune, a deosebi specificul diverselor curente de opinii, a lupta pentru o idee și a o răspândi; nu intelectualitate mărginită la frazeologie periodică ci îmbinare a priceperii cu acțiunea pozitivă, drum și trudă nouă în lumina flacărilor unui ideal.

Pentru țărănime și prin ea pentru țară. Nu pentru țărănimea unei anumite proze sau poezii, țărănimea crângurilor, idilelor, a răsariturilor și apusurilor de soare, ci pentru țărănimea cea multă, necăjită, neîndrumată, harnică și producătoare, pentru cei 85 la sută din națiune, apărători și muncitori de pământ românesc.

Așa se înfățișează idealul vremii noi. El cere irosire de glas, scris și gânduri, împrăștiere generoasă, continuă și tăcută de fapte mici din a căror închegare să se întrupeze ființa năzuinței celei mari, cere răbdare și stăruință. Totul în ritm vioiu, răspicat și cutezător.

Dr. Victor Jinga.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Descentralizarea.

În doctrina modernă a dreptului public găsim mai multe sisteme de organizare și de conducere. Aceste sisteme au apărut odată cu formarea primelor unități administrative și sunt în strânsă legătură cu forma de guvernământ a unui stat. În statele absolute a fost pus în aplicare principiul centralist, hotărându-se totul de conducerea centrală. Acolo unde absolutismul nu era exagerat a luat naștere un sistem intermediar: al desconcentrării administrative, mărindu-se puterea de deciziune a reprezentanților statului din județe și comune cu scopul de a se face o legătură mai viabilă între administrație și administrați. În al treilea rând, în statele democratice, a început să se acorde organelor regionale, județene și comunale o complectă putere de deciziune, centrul acordându-le personalitate morală și rezervându-și numai un drept de control. Acest sistem poartă numirea de descentralizare administrativă. Statele care și-au realizat complect unitatea națională, asigurată prin indivizibilitate au mers și mai departe, acordând comunelor și județelor o independență numită „autonomie județeană“ și „comunală“. După sistemul autonomiei statul și reprezentanții săi rămân în defensivă față de organizațiunile comunale și județene.

În doctrină se afirmă tot mai mult principiul descentralizării administrative. Legislațiile se și conformează acestui deziderat al doctrinei și au început realizarea în cele mai multe state. Descentralizarea este cerută de democrație, care chiamă la conducerea treburilor publice și elementele active locale.

Statul din zi în zi ce merge își mărește numărul de servicii publice. Acest fapt recunoscut de toți creiază deci necesitatea unei descentralizări din ce în ce mai mari.

Descentralizarea are o mulțime de avantajii față de celelalte sisteme. Într'un stat, în care se aplică principiul descentralizării, se soluționează și interesele locale și regionale, pe care într'un stat centralist conducerea centrală nu le cunoaște sau nu le poate satisface.

Descentralizarea dă o viață proprie tuturor unităților administrative locale, fiind conduse de localnici ce sunt cointeresați la bunul mers al acestor unități administrative.

Prin descentralizare largă statul poate să-și îndeplinească atribuțiile sale, care sunt: *conservarea și progresul națiunii*.

În sistemul descentralizator cetățeanul găsește în apropierea domiciliului său organe autorizate, care să-i rezolve în grabă cererile sale dobândind și administrația un tempo mai rapid în rezolvirea actelor.

Un alt avantaj de ordin tehnic și material e că banii încasați de unitățile administrative locale nu mai fac turnee periculoase pela centru, fără să mai vie înapoi pentru a satisface interesele locale și regionale.

Centralizarea în sensul strict al cuvântului nu se mai poate concepe într'un stat modern. Partizanii centralizării susțin, că acest sistem face Statul puternic și citează celebra frază a lui Cormenin: „In acelaș moment guvernul voește, ministrul ordonă, prefectul transmite, primarul execută, regimentele se mișcă, vasele înaintează, toba bate, tunul bubue, Franța este în picioare.“ Un stat centralist e *stat polițist*. Un stat descentralizat este stat juridic, el deține și dispune de forța publică și poate menține unitatea statului, poate soluționa interesele regionale și locale.

În materie administrativă e bine ca statul să acorde o descentralizare radicală, menținându-și dreptul de control și posibilitatea de a coordona toate forțele naționale în caz de pericol spre un țel bine determinat, salvarea unității naționale și binele comun.

Dacă facem o privire generală asupra constituțiilor moderne, vom vedea că aproape în toate este admis, la baza administrației, principiul descentralizării administrative.

Aceasta dovedește că descentralizarea se impune ca o necesitate generală adânc simțită. Firește, ea nu va putea fi eficace decât atunci când în fruntea unităților administrative locale vor fi numiți oameni cu o capacitate recunoscută, care să aibă curajul de-a le purifica de elementele netrebnice, de-a introduce în cadrele lor disciplina, ordinea și celeritatea.

Hariton Moldovan.

Ecouri parisiene dela ultimul congres al criticei.

În țară aceste însemnări vor părea întârziate, poate. Au trecut trei luni împlinite dela debaterile celui de al treilea congres internațional al criticei, debateri începute în atmosfera tare și sănătoasă dela Sinaia și sfârșite în Capitala țării noastre. Iar de atunci Bucureștii a adăpostit alte congrese, acestea naționale și mult mai dramatice. Totuși nu pot fi socotite întârziate însemnările noastre, pentru că un ecou — și dintre cele mai prețioase — al ultimului congres internațional al criticei a ajuns public numai în luna curentă. Într'adevăr un distins membru al delegației franceze, d. Fernand Gregh, și-a publicat impresiile dela acest congres numai în no. din 5 Decembrie al revistei pariziene *Candide*. Ș'apoi, dacă s'ar fi stins de a doua zi ecoul acestui congres, cu siguranță că, noi găzduitorii, n'am fi avut motive să ne fâlim cu el. Dar este lucru recunoscut că succesul lui a fost cât se poate de frumos, în toate prvințele. Au spus-o aceasta oaspeții noștri, și poate n'ar fi de prisos ca cineva să adune într'o broșură tot ce au spus ei cu acest prilej în ziarele sau revistele la cari colaborează; au spus-o și ai noștri și putem avea încredere. Mai întâi, pentru că nu le lipsește competența (ex. d. Ion Marin Sadoveanu în *Adevărul Literar și Artistic*), apoi pentru că știm foarte bine că nu ne lipsește spiritul critic, după cum de altfel, slavă Domnului! nu ne lipsesc nici calitățile capabile să provoace deslănțuirea acestui spirit critic.

În vremea noastră congresele internaționale, ca și cele naționale, sunt niște fenomene permanente. Ele pot fi provocate de o cauză momentană, dar nevoia repetării lor periodice este declarată și recunoscută. Ca atare ele sunt o adevărată instituție, cu o existență aparte și revendicând un rol activ în viața societății mari, în viața statului sau a statelor. Chiar congresul dela București, despre care vorbim, a adăogat o nouă verigă la acest lanț de instituții

moderne: el a întemeiat în mod definitiv, după cum spune noțiunea, Federația internațională a criticei. De acum înainte deci congresul acestui fel de profesioniști ai condeiului va fi ceva tot atât de stabil pe cât este spre exemplu sesiunea ordinară a unui parlament, — în definitiv un fel de congres și el. Numai că parlamentele celelalte, sau congresele adevărate, nu au o reședință stabilă. Ele sunt ambulante și e firesc să fie așa, întrucât sunt internaționale. De aici un alt profit, pe lângă cel strict profesional: cunoașterea reciprocă a țărilor cari dau permanent membri acestor congrese.

Până acum țara noastră n'a adăpostit prea multe congrese internaționale. Sunt țări cari și-au făcut un program din captarea acestor congrese. Noi, recunoscând cu sinceritate criza financiară prin care trecem, renunțăm uneori la această onoare; ba se întâmplă că nu trimitem nici delegați la anumite congrese internaționale cari se țin în altă parte. Este o greșală. Fiindcă, pentru o mică economie bugetară, care de obicei alunecă într'un gătlej nesătul și infect chiar înj aceeași zi, am pierdut un prilej de a arăta lumii ce suntem și ce putem. Mai ales că zi de zi alții strigă fără temei neputința noastră în toate patru părțile lumii. Nu spunem că este bine să ținem anumite pături sociale ale poporului nostru în mizerie, spre a da cât mai des oaspeților dela un congres internațional prilej să admire manierele rafinate ale capitalei, cum fac vecinii noștri dela apus. Dar să nu scăpăm prilejurile frumoase cari ni-se oferă, pentrucă avem foarte multă nevoie să ne cunoască lumea altfel decât din comunicatele de presă dela Budapesta și Viena. Cine ar putea spune că n'a fost o enormă greșală refuzul țării noastre de a găzdui întâiul congres al Folclorului, când avem o artă populară atât de bogată și atât de strălucită!?

Astfel credem că recentul congres internațional al criticei, pe care l-am găzduit, oricât de modeste ar fi fost cadrele lui, ne-a adus un frumos profit moral. Vom dovedi-o prin câteva ecouri culese din periodicele pariziene și, încă odată, credem că ar fi bine să se culeagă toate ecourile acestea, în toate țările, și să se tipărească într'o broșură bilingvă, spre ex. Ar fi o broșură de propagandă modestă, de un folos incontestabil însă, iar cu strângerea materialului ar putea fi însărcinați atașajii noștri de presă. Căci trebuie să se știe că, cu toate numerele speciale ale unor ziare sau reviste străine, închinată țării noastre, în presa apuseană se vor-

bește relativ puțin de noi și când cetim câte ceva, de multe ori e sau o informație senzațională despre o mișcare revoluționară dela noi sau desmintirea acestei informații neîntemeiate.

Viața Literară dela București s'a revoltat din cauza greșelilor strecurate în raportul despre congresul internațional d'în Septemvrie, publicat în *Nouvelles Littéraires* din Paris. Intr'adevăr, chiar în titlul aceluia articol, datorit inteligenței agere a d-lui Vladimir Pozner, s'a strecurat o greșală grosolană, căci se spunea: „Al treilea congres internațional al criticei la *Budapesta*“. Nu se poate spune însă că autorul articolului ar fi vinovatul. Dar a semnalat cineva redacției această greșală de tipar? Nu, și nici redacția n'a socotit că e necesar să publice o corectură în numărul următor, după cum corectează altădată niște virgule puse greșit sau niște cuvinte ușor de înlocuit. De ce? Fiindcă, probabil, socotea că e ceva de prea mică importanță. Era vorba doar de România.

În articolele d-lui Pozner — pentru că, după cum vom vedea, sunt două — s'au mai strecurat și alte greșeli. Mai întâi o greșală în transcrierea unui nume propriu, care poate să fie nu numai de tipar, ci chiar a autorului. Acesta e un fenomen aproape general însă. În presa pariziană veți găsi totdeauna corect transcrisă ortografia alambicată a numelor chineze, sau a numelor din răzvrătitul Afganistan; veți găsi corect transcrise numele de localități din aceleași îndepărtate țări; veți întâlni mai rar însă tipărite corect numele proprii românești. Excepție permanentă fac doar numele d-lui Titulescu și al prim-ministrului țării. Dar mai sunt și alte greșeli la d. Pozner. Intr'un articol se spune că au participat la congres delegați din 12 țări, iar în al doilea articol: din 14 țări. Care o fi adevărul? Apoi, în întâiul articol ni-se promite o revenire asupra „prieteniei franco-române“, dar al doilea răspunde la această promisiune cu o singură propoziție: „în vitrinele librăriilor (din București) tot atâtea cărți franțuzești câte românești“.

Din articolele d-lui Pozner mai putem reține și alte lucruri însă.

Întâiul dintre ele, publicat în 5 Octomvrie, se mărginește la o „dare de seamă documentară“ despre congres, cu o analiză mai detaliată a raportului prezentat de d. Vuillermoz despre situația criticei față de artele mecanice. Cetim aici moțiunea congresului și numele celor șase membri cari formează întâiul comitet al Federa-

ției internaționale a criticii: printre ei compatriotul nostru, compozitorul și criticul muzical, d. Stan Golestan „neobositul organizator al congresului la Paris“. Important este să vedem ce nume din țară au putut reține participanții străini dela acest congres. D. Pozner numește în acest articol mai întâi pe d. Emil Fagure, președintele Asociației criticilor români, apoi pe d-ni George Georgescu și George Enescu, în legătură cu concertul de gală dela Ateneul Român. În al doilea articol, din 2 Noemvrie, lista e mai bogată. Întâlnim acum pe d. Victor Eftimiu „autor dramatic și poet“, pe d. Ion Minulescu „om de litere și director al Artelor“, pe d. Ion Marin-Sadoveanu „dramaturg, inspector al artelor și prieten devotat“, pe d. Marcel Mihalovici „compozitor, al cărui talent parizienii îl cunosc“. Ceva mai târziu apar „confrății“ Scarlat Froda dela *Rampa*, (Paul) Prodan dela *Indépendance Roumaine*, (Iosif) Nădejde dela *Adevărul* și Jianu dela *Vremea*. Dintre cele „opt teatre mari ale Bucureștilor“ d. Pozner numește pe cel Național și teatrul Mariei Ventura. Dintre spectacole însă se pare că totuși concertul dela Ateneu l-a impresionat mai mult, pentrucă, după ce spune despre autorii noștri dramatici, în general, că ar face cinste oricărei alte țări, mai numește odată pe câțiva dintre compozitorii noștri mai de seamă: Mihail Jora, Marcel Mihalovici, Mihail Andricu, Enescu și Golestan.

O observație interesantă, pe care o vom găsi, după cum vom vedea și la d. Gregh: „muzicieni și artiști, critici și autori dramatici, Românii toți sunt tineri. Un popor sub treizeci de ani“. Dintre celelalte observații ce să mai reținem? Asemănarea Sinaiei cu Chamonix și cu St. Moritz, a Carpaților cu Alpii și, se pare, o oroare de discursuri, pe cari le numără, desigur cu exagerare: cinci la prânzul din Sinaia, zece la cina din Sinaia, nu știm câte la prânzul oficial din București și douăzeci la o cină din București. E un record fără îndoială.

Insemnările poetului Fernand Gregh, în *Candide*, sunt mai bogate și mai instructive. Sunt lucruri cunoscute; e bine însă să medităm asupra lor, asupra tuturor, căci numai câștiga putem din acest proces intelectual.

Firește, recunoaște și dânsul frumosul succes al congresului și nu vom stăruii în această privință. Se pare însă că d. Gregh are cunoștințe mai vechi printre ai noștri; apoi îl interesează mai

mult țara și poporul. Socotește că suntem pe cale să devenim o națiune puternică și după un sumar calcul statistic asupra perspectivelor viitorului, concludă că „cele mai mari speranțe ne sunt îndreptățite“. Acum suntem în evul mediu, sau pe aproape: la sfârșitul veacului XV francez, adică în epoca încheierii câștigurilor teritoriale. Ca atare reprezentăm printre popoare tinerețea, „tinerețea înfocată și întreprinzătoare“. Ascultați acum această apologie a tinereții pe care i-o inspiră țara și poporul nostru:

„În România toate mărturisesc tinerețea. Peste tot e ceva primitiv în aer. Și, dacă aceasta își are inconvenientele ei, din punct de vedere economic, din punct de vedere estetic e unul din farmecele țării. Mai sunt deci în Europa regiuni unde oamenii din popor nu poartă toți infama caschetă englezească! Costumul țărânului român este de o vechime venerabilă. E cel al Dacilor și chiar al străbunilor Geți, cărora Romanii li-s'au suprapus numai, pentru a forma poporul român: pantaloni de pânză albă sau de un fel de pâslă albă, strânși la genunchi ca pantalonii Galilor (numai curelele mai lipsesc), tunică albă de pânză, coborând până la genunchi, pe la mijloc o cingătoare lată de piele și, pe deasupra tuturor, un pi ptar, adeseori de piele și brodat. Pe cap, căciua ascuțită de astrahan sau de piele de miel a prizonierilor barbari de pe basoreliefurile romane.

„Femeile au năframa legată sub barbă, fusta asemenea unei bucați de stofă împeștrită, cu care se înfășoară (fusta încrețită pe talie și care se desfășură în mii de cute, e basarabeană), cămăși brodate, cari sunt admirabile și celebre de altfel, și adeseori picioarele goale.

„Precum sunt țărânii, așa e și peisajul. Și el are ceva primitiv în el...”

Dupăce face apoi distincția între satele mai primitive din vechea Țară românească și cele din Ardeal „asemenea tuturor satelor din Europa centrală“, observă că și orașele din întâia regiune nu sunt altceva decât niște sate mai mari. Nu face excepție nici Bucureștiul, care e „nu un sat, ci mai multe sate, 20 sau 30 de sate împrăștiate și cari s'au strâns în jurul unui nucleu cu totul modern, numit de altfel Parisul Mic“.

Alătura de aceste diferite aspecte, d. Gregh remarcă virtuțile intelectuale ale poporului: „Așa-i România, văzută în zbor de păsăre: o țară care n'a eșit încă din evul mediu și din Orient. Dar

sub acest aspect primitiv al unor lucruri, strălucește acolo, ca un pieptar brodat cu fir pe o simplă cămașă țărănească, o *intelență* de o bogăție și de o cultură incomparabile. Dacă femeia română e frumoasă dela natură, bărbatul român e inteligent din fire. Un judecător aspru îmi spune că această inteligență este adeseori superficială, că Românul e asimilator, dar după ce iese din tinerețe strălucirea lui se stinge ca un foc de paie și că nu e creator. Dar poezia și muzica — fără a pune la socoteală politica, unde îmi pare că Românului nu i-a mers așa de rău — desmint de pe acum această părere pesimistă“ Apoi citează și dânsul nume de scriitori și artiști români, cari sunt tipărte unele corect, iar altele greșit, firește. Lista dlui Gregh e mai bogată. D-sa mai numește și pe Rebreanu, pe Tudor Arghezi, Blaga, Maniu, Goga și Ionel Teodoreanu, pe Nona Ottescu și Alessandrescu, alătura de cei înșirați de d. Pozner în *Nouvelles Littéraires* și nu trece cu vederea nici pe cele trei scriitoare de faimă meritată dela Paris: Contesa de Noailles, Elena Văcărescu și Prințesa Bibesbu.

D. Gregh își permite să ne dea și un sfat: ar fi bine să ne reparăm șoselele, cari lasă mult de dorit, după vorba oamenilor noștri politici. Și, în sprijinul acestui îndemn, d-sa găsește un argument la care noi prea puțin ne-am gândit până acum, sau deloc. Cu niște drumuri mai bune, s'ar putea desvolta mai ușor turismul la noi, înțelegând vizita excursioniștilor străini: „Intâi il lucru care trebuie îmbunătățit în România e drumul; de aceea depinde viitorul țării și apo turismul ar putea aduce un element de bogăție foarte apreciazibil prin aceste părți, mai ales dacă țaranul își păstrează moravurile și costumul“. Astăzi, zice dânsul, și țaranul preferă uneori să treacă cu carul alătura de drum „pentru că zdruncină mai puțin“.

Aceste care ale țaranului român, văzute în luna culesului de porumb, l-au impresionat iarăși foarte mult pe d. Gregh: „Ce friză frumoasă, într'o seară de Septembrie, aceste care încărcate cu porumb il cel cu grăunțele strânse, — bogăția țării, alături de petrol și grâu — știuleții lui îngrămădiți dând impresia că ele sunt încărcate cu soare; ce friză frumoasă desfășurau în amurg aceste care câte șapte-opt unul după altul, în zarea coborâtă a câmpiei, în frunte cu trei cai în ga'op, iar mânătorii în picioare, ca niște zei tineri, cu biciul în mână și cu căciula pe cap țuguiață“.

De încheiere vom zice: să apară și cu ortografie greșită numele proprii românești în periodicele apusene, numai să apară și cât de des. Cu timpul se vor obișnui aceste periodice să le transcrie și corect. În ceasul acela vor fi mai bine cunoscute virtuțile poporului nostru; vor fi recunoscute.

Paris, Decembrie 1929.

Olimpiu Boitoș.

BCU Cluj / Cluj University Library Cluj

Universitatea Daciei Superioare ca o rodnică și măreață realizare a celor 10 ani de românism integral, nu putea să lipsească dintre dovezile acestui românism, dela praznicul bucuriei din Alba-Iulia. Și în acel monument al Unirii, *Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul*, apărut în trei minunate și bogate volume comemorative, un istoric al ideii universității și-a realizării ei, cum și o monografie temeinică și amplu documentată a întâiului deceniu de universitate românească a acestei Dacie superioare, ocupă un loc de frunte. Cele aproape 120 de pagini la cari se adaugă alte 31 pagini de cifree: fotografii și portrete, din viața acestei universități, scrise cu o deosebit de largă înțelegere și de bogată utilizare a informației și amănuntului, de către d. prof. univ. *Onisifor Ghibu*, apărute și în extras aparte, încheagă o icoană dintre cele mai cuprinzătoare a ființei și activității acestei universități, care datorită buneii organizări și muncii serioase care se dezvoltă în ea, prin valoarea lucrărilor și publicațiilor ei, prin personalitatea profesorilor cari o slugesc, a ajuns să-și câștige un nume european.

Istoricul acestei universități a Daciei superioare, care era menită să fie cea mai înaltă înflorire a gândului zămisit într-această parte de țară, este destul de încurcat și mai ales pentru noi, robii valahi ai gliei, destul de dureros. Urmărind ideea unei universități ardelenice,

d. Ghibu, în întâiele ei realizări din 1851 (Cluj) și 1629 (Alba-Iulia) o arată ca sordonată politicii confesionale, pentru ca mai târziu, după altă încercare, a lezuiților (1693, la Cluj), în 1791, profesorul M. Bolla, dela cea de-a treia universitate clujeană, să-și facă cunoscutele obiecții împotriva celebrei: *Supplex libellus Valachorum*. Caci deși întemeetorii universităților ungurești și rusești au fost doi români, Nicolae Olahus și mitropolitul Petru Movilă, și deși Ardealul, prin reprezentanții săi cerea o școală superioară românească, „academie de decepturi“ universitate, sau același lucru sub alte numiri, începând cu acel Țichindeal care vorbea „*de o Academie, care tr bue să fie*“, — universitatea românească, cu truda tuturor frământărilor, n'a luat trup decât după sărbătoreasca biruință a marelui uniri. Lu tele românilor pentru o astfel de instituție culturală care apoi să poată câștiga dre tatea „*cu arma legii*“, sunt cunoscute. Avram Iancu și Al. Ștercașuluțiu, pentru acest vis românesc și-au testat averea, „Astra“, biserica, gazetele românești, deputații noștri și toți românii de bine, au urmărit dârz și neobosiți același gând. Barbaria asupraitorilor și frica lor de ziua când soarta robită greu, lângă glie, a valahului pieronit acolo din vreme prin sistemul unei legiuri nefaste, s'a pus însă totdeauna de-acurmezișul acestei vrieri. Și astfel, peste ideea împăciuitoare intru câtva a unei universități parite-

tice, în care să fie reprezentantă și națiunea română, orbi și îngâmfai, stăpâniți de ura oarbă împotriva a tot ce era valah, ungurii înființară la 1872 o universitate pur ungurească, instrument politic al ideii de stat maghiar: ce-a reprezentat pentru noi această universitate, piron bătut în inima Ardealului românesc, despre care chiar un profesor al ei spunea că a fost pusă în serviciul politicii, ea având „de fiecare institut doar câte un burete și două bucăți de cretă”, — se cunoaște. Cartea dlui Ghibu, dă în această privință lămuriri largi și amănunțite. E destul să amintim numai atât că atitudinea ei față de români a dat naștere „Iridentei române” din Iași, că profesorul român G. Silasi a fost înlocuit prin negatul Moldovan Gergely, că limba evrească se bucurade-un tratament de 10 ori mai bun decât cea românească în încăperile ei.

După această parte istorică, începe monografia universității românești a Ardealului. Un studiu cuprinzător, de foarte largă documentație și de foarte limpede metodă de expunere. Lucrările de organizare, crearea diferitelor instituții, a catedrelor noi, recrutarea personalului, etc., etc., până la ajungerea strălucirii de azi, sunt lucruri cercetate mișcător și temeinic. Tablouri peste tablouri, comparative, sinoptice, și de tot felul, lucrări științifice și publicații, cu un cuvânt tot ceceae formează acel complex mecanism lăuntric al unei universități, prezintă în mod clar munca și realizările acestui înalt institut al științei și-al gândului. Cifre și tabele grăitoare, însumează aproape la fiecare pagină câte-un aspect al acestei activități, a cărei înfățișare amănunțită ni se promite într-o viitoare ediție completă a cărții.

Scris limpede și metodic, studiul dlui Ghibu, pentru înfățișarea ființei, rostului și activității universității noastre, este unul dintre studiile cele mai bine-

venite ale anului trecut. Lectura lui e nu numai îmbărbătătoare pentru viitorul acestei universități românești, care dorită timp de veacuri, abia acum și-a putut găsi înflorirea slobodă, dar e și plină de prețioase învățăminte.

(t. b.)

Suspîn revizionist în haină istorică. Cunoscutul istoriograf oficial al poliției maghiare pentru „problema românească” d. *Jancsó Benedek*, autorul *Străduințelor Daco-Romane* (ADakoromán törekvések) publică în numărul dublu de pe luni e Iulie și August 1929 al revistei italiene *L'Europa Orientale* un lung și scârțâitor articol asupra istoriei Românilor. Articolul este intitulat *Câteva observații critice asupra istoriei vechi a poporului român* și dela un capăt la altul el nu este altceva decât un sincer și lamentabil suspîn revizionist îmbrăcat în toate aparențele unei severe metode de critică istorică.

Plecând dela faptul, că revendicările noastre naționale asupra provinciilor desrobite au fost aprig susținute, în clipele hotărâtoare ale conferinței de pace, și de istoriografia românească — indeosebi de luminoasa operă istoriografică a d-lui N. Iorga — reumaticul istoric maghiar își propune să răstoarne — pentru a cătea oră? — justa teorie a continuității noastre în Dacia, voind să arate, că drepturile noastre asupra Transilvaniei nu se sprijinesc decât pe argumentul *superiorității numerice*.

Dacă d. Jancsó ar aduce în favorul tezei sale de mult răsuflată și alte argumente decât cele cunoscute până la banalizare, neam luă — poate — osteneala de a-i da un răspuns. Intrucât însă dsa nu face altceva decât să reediteze *tale quale* teoria lui Roe lcr, incluziv extravagantele istoriografice ale lui Hunfalvi și Réthy, lucruri pe cari istoricii români l-au scufundat de

mult în ridicol, o astfel de polemică ar constitui din partea noastră un exces de atenție. Cu istorici cari prind condeiul în mână cu scopul fățiș de-a furniza (vezi sfârșitul articolului) argumente științifice romanticului lord *Rothermere* nu putem sta de vorbă. Tot ce putem face e să înregistrăm inutila înșirare de cuvinte pătimase a dlui Jancsó, ca o dovadă în plus despre amarnicile tângueli maghiare la toate răspântiile internaționale. Atât.

N. B.

G. Sofronie: Principiul naționalităților în dreptul internațional public. Apărută în colecția Academiei Române, această lucrare prezintă un interes deosebit, căci epuizează întreg materialul privitor la problema atât de complicată și discutată în doctrină, a naționalității, precum și chestiunea minorităților, astfel cum ea a fost fixată în tratate.

Pornind dela definiția lui René Lohmannet: „La où il y a une nationalité, la doit être un Etat“, dsa descrie, bazat totdeauna pe o documentare serioasă, evoluția principiului naționalităților dela origini și până în momentul când el a fost definitiv consacrat în dreptul internațional public. Autorul insistă într'un capitol mare asupra teoriilor ce s'au născut în doctrină și dintre cari cea a naționalității elective, caracterizată prin „le vouloir vivre collectif“, este la baza existenței noastre de stat unitar.

Di prof. Sofronie analizează apoi noțiunile mai puțin cunoscute, d. ex. așa-numita „réclamation de nationalité“, menită să regrupeze naționalitățile în urma prefacerilor operate de tratatele de pace.

Monografia dlui prof. Sofronie, este o contribuție prețioasă la cunoașterea

uneia din cele mai spinoase chestiuni ale dreptului ginților. Literatura noastră științifică s'a îmbogățit cu o lucrare importantă.

A. P.

Un fiasco unguresc la Paris. S'au spus cam multe lucruri despre propaganda pe care o fac ungurii în străinătate. De data aceasta, e cazul să însemnăm și un punct negru în sarcina ei. În 20 Noemvrie, „publicistul și omul politic“, Honti Ferencz, a avut nefericita inspirație să descalece la Paris și să țină o conferință contradictorie. Cum toți propagandiștii maghiari, de zece ani, au un singur subiect, d. Honti a făcut o copie după conferința tip și a venit să o citească la Paris. Nenorocirea dsale a fost, de a fi vrut să țină o conferință contradictorie. — Desbaterile au urmat în familie, între maghiari și Statele succesoare, reprezentate prin studenți. Slovacia numai a fost reprezentată prin fostul ei președinte, acum exilat la Paris, care încerca o notă armonică, în corul unguresc.

Conferențiarul a citit ciorna, și-a spus părerea despre cultura maghiară de origine latină, despre unitatea economică și geografică a fostei Ungarii, despre originea sud-dunăreană a românilor, A arătat apoi inocența Ungariei la izbucnirea războiului, nedreptatea dela Trianon, tratarea barbară a minorităților, iar în urmă de tot, și-a pus speranța în art. 19 al Pactului L. N.

Studenții români, cari au luat cuvântul, au pus la punct cu argumente incontestabile toate afirmațiile conferențiarului. D. Honti Ferencz, în zăpăceala care l-a cuprins — părea mai peltic, iar retragerea sa, mai demnă de compătimit. Sfârșitul a fost un complect fiasco. Morala: ungurii să nu discute, dacă vreau să aibă dreptate.

Revista de filosofie, care apare la București sub înțeleapta direcție a dlui prof. Rădulescu Motru, în ultimul său număr de pe lunile Octombrie—Decembrie, aduce o serie de articole dintre cele mai remarcabile. Așa de ex. între altele o magistrală înfățișare a *filosofiei bergsoniene*, datorită dlui I. Petrovici, un subtil și vîguros studiu al dlui N. Bagdasar asupra raporturilor dintre opera lui Rabindranath Tagore și civilizație și un articol de o arzătoare actualitate a dlui Rădulescu Motru însuș, intitulat: *Misticism sau muncă raționalizată?* Scrutând toate fazele istorice prin cari a trecut până acum misticismul, un fel de compensare la sentimentul de inferioritate pe care îl are eul omenesc uneori față de experiența grea a vieții „conclude” că prin organizarea rațională a muncii, care este idealul culturii europene, se va ajunge mai ușor la o Românie mai fericită decât se va ajunge prin „misticism”. Cronica bogată și rezentele dau acestui număr cu variat și actual conținut proporțiile unui volum, care, tipărit în excelente condiții materiale, se citește cu folos neprețuit.

Conferința dela Haga. Conferința dela Haga, menită să lichideze definitiv toate litigiile financiare de pe urma marelui războiu s'a întrunit pentru a doua oră. Intrucât problema reparațiilor germane a fost rezolvită principial în prima conferință, interesul lucrărilor de acum ale areopagului mondial din orașul olandez este concentrat mai mult asupra problemei „lichidării războiului” în Europa Centrală și sud-estică, problema reparațiilor orientale. Pentru noi această conferință prezintă interes special prin faptul, că dela desbaterile ei așteptăm tranșarea diferendelor noastre cu Ungaria, incluziv tran-

șarea chestiei optanților. Lucrările conferinței fiind încă în curs, e prematur să anticipăm asupra rezultatelor acestor debateri. Totuși putem afirma, că dacă contele Bethlen, care conduce delegația maghiară, nu va ceda din intransigența-i cunoscută, va reuși să izoleze complect Ungaria în concertul popoarelor europene și — foarte probabil — să-și clatine înseși temeliele politicii sale reacționare în interior.

Congresul studențesc dela Craiova.

Sub cele mai variate aspecte ale ei, problema națională a răscolit din nou sufletul generos al tinerimei universitare. Am urmărit cu o simpatie firească lucrările congresului și concluziile pe cari le-a oferit opiniei publice, constatând încăodată maturitatea de cugetare a tineretului nostru care nu s'a învrednicit niciodată de ocara „desinteresată” cu care au ținut să-l taxeze diverșii ideologi. Desfăcându-se pe câteva momente de atmosfera profesională a sălilor de cursuri și coborându-se în adâncurile sufleteste ale ființei sa'e pentru a căuta soluții la marile probleme ale națiunii, generația noastră universitară a dat o dovadă strălucită a felului în care înțelege să-și statornicească rostul în mijlocul împrejurărilor actuale. Că în diferite puncte ale țării s'au speriat câțiva domni, acest fapt nu poate fi considerat decât ca cea mai pozitivă afirmare a existenței unei doctrine naționale pentru care tineretul a făcut profesione de credință.

Și atunci cine are în această țară dreptul și obrăznicia să se teamă?

Germania nouă. Sub titlul „S fletul german, după zece ani de republică”, ziarul francez *L'intransigeant*, în nu-

mărul din 17 Dec. publică un articol, din care reținem următoarele :

Germania după zece ani de republică, e în adevăr, un stat democratic. Guvernul Germaniei e reprezentativ și nu autocratic, miniștri sunt responsabili înaintea parlamentului ales, și nu înaintea capriciilor unui despot. Nu există însă o mistică a democrației, ci numai un bun simț, care spune că un regim democratic are mai multe șanse de-a înconjura aventurile, decât o autocrație iresponsabilă. Spiritul democratic în Germania e un fapt.

Alba-Iulia în umbra Trianonului e titlul unei broșuri, în care d. Sever Stoica, un tânăr și talentat ziarist, discută valoarea politică a hotărârilor Adunării dela 1 Decembrie 1918, raportul lor cu stipulațiunile tratatului dela Trianon și îndeosebi, consecințele pentru minorități a acestor acte istorice. Broșura e scrisă vioiu, fără patimă, fără șovinism și într'un stil destul de limpede.

D. Stoica atacă o chestiune de acută actualitate, care se discută și răsdiscută în opinia publică, fără de a fi pe deplin edificată asupra ei. Trebuie să recunoaștem, că actul dela 1918 și marile lui consecințe n'a fost de nimeni studiat în întregime și cu un aparat științific corespunzător. E o pată de care înainte de toate noi ardelenii trebuie să ne rușinăm.

D. Stoica arată importanța voinței de unire a Ardealului în actul dela 1918. Subliniază înțelepciunea oamenilor noștri politici, cari au știut să înlătore toate piedicile pentru ca această voință să se manifeste întreagă. D-sa arată apoi că stipulațiunile dela Trianon sunt niște interpretări concrete

ale hotărârilor dela Alba-Iulia. Aceste din urmă sunt un program politic pentru veacuri, celelalte au o valoare imediată.

Nu se poate face deci un statut al minorităților, dându-se o interpretare *ad litteram* hotărârilor dela Alba-Iulia, așa cum o cer, cu insistență, compatrioții noștri de alt neam. Dsa este chiar de părerea, că din punct de vedere politic, am greși dacă am face acum acest statut, așa cum intenționează guvernul. Pentru ca acest act politic să aibă valoare, ar trebui să aibă consimțământul ambelor părți. Ori minoritarii noștri n'ar adera niciodată la el, în întregime; dimpotrivă, după obiceiul lor, ar trâmbița lumea cu proteste împotriva lui.

Nu suntem în această privință de părerea tânărului confrate. Avem nevoie de un statut al minorităților pentru că acestea sunt o realitate, în cadrele statului întregit, de care totdeauna va trebui să se țină seamă. În spiritul acestei *realități permanente* trebuie făcută și legiferarea. În al doilea rând trebuie să le dăm un statut pentru a spune străinătății limpede care e atitudinea noastră în această arzătoare problemă și pentru ca să nu mai circule pe socoteala noastră totfelul de neadevăruri. Unora dintre minoritarii le convine această situație nehotărâtă; noi nu trebuie însă să ne împăcăm cu ea, dacă avem la inimă interesele permanente ale țării.

REDAȚIONALE. Toate persoanele cărora le trimitem revista noastră și cari nu ne-au trimis înapoi nici primul nici al doilea număr, vor fi trecute în rândul **ABONAȚILOR** noștri.